

FRANSCH KUNST IN OORLOGSTIJD

heeft men zich aan soortgelijke begoochelingen overgegeven! Met pessimisme, immoraliteit, vooral echtbreuk in de litteratuur moest het uit zijn. Ook de atmosfeer van den schouwburg zou van deze miasmen ontdaan worden. Die wel gemeente voorspellingen zijn beschaamd, de jeugd zocht „kunstmatige paradijzen”, waarmee vergeleken de perversies van een vorig geslacht kinderspel waren. De letterkundige mode en een geestelijk snobisme, vijf jaar lang van voedsel beroofd, wierpen zich met geeuwghonger op Freud en Proust. Het zou dwaasheid zijn, hun verdiensten, hun... genie tegen naloozers in bescherming te nemen, in geen geval hebben ze hun inspiratie in den oorlog gevonden. André Billy, die voor een groot deel zijn schrijversnaam dankt aan de keuze van een stof, welke op de meisjeskostschool taboe is, wilde wel constateeren, dat moraal niets van den oorlog te verwachten heeft, de ervaringen van de verstreken twintig jaren hebben hem en anderen van alle illuzies genezen. En de particuliere drama's, welke in dien tijd de schandaalkroniek bepaaldelijk in Montparnasse voedden en waarin bedwelmende middelen een hoofdrol speelden, onthulden waartoe een organisme, dat aan alle bronnen gedronken heeft, in een uiterste versterving kan komen. Het einde van Pascin en anderen is niet vergeten.

Wie thans aan het front staan of zich hiertoe voorbereiden immuniseeren zich tegen zulke aanvechtingen. Ziehier een aanhaling uit den brief van een dichter, „die den dag wacht, waarop ik me zelf een beetje leer kennen door me met het gevaar te meten” en erop laat volgen: „we voelen ons al van vele dingen los, niet wat mij betreft van de poëzie. Onze huizen en beschaving, alles staat in de weegschaal en onze zang is maar een van de vormen, de zuiverste misschien, van wat bedreigd wordt.”

In de *Revue de Paris* heeft André Rousseau de litteraire balans van het avontuur 1914—1918 opgemaakt; hij komt tot de slotsom dat het batig slot beperkt is gebleven, Boylesve zag toen al in, dat er een soort „litteratuur” van prentbriefkaarten zou ontstaan, vervaardigd door de leveranciers van novellen en „romans”, confectie, die aanbiedt wat gevraagd wordt en zich van zekere oorlogsaspecten bedient, maar ook, dat er boeken zouden worden geschreven van, voor en door de „martyrs”, die aan den lijve dit alles doorleefden. Eenige van die getuigenissen hebben het uitgehouden, maar waar is ook, dat de auteurs, die de jaren na 1918 kenmerkten, Mauriac, Morand, Carco, Benoît, Jules Romains, rechtstreeks niets aan den oorlog... danken dan wel dien als uitgangspunt kozen en er een plaats in hun oeuvre aan inruimden, al zal niemand de vraag willen beantwoorden, of en in hoe verre ze anders zouden geschreven hebben, zoo hun jeugd niet door dat brandmerk geteekend was.